

Waz Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A mezőgazdasági termékekre vonatkozó minőségpolitikáról

(COM(2009) 234 végleges)

(2010/C 339/10)

Előadó: **KAPUVÁRI JÓZSEF**

2009. május 28-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A mezőgazdasági termékekre vonatkozó minőségpolitikáról

COM(2009) 234 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2009. december 9-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. január 20–21-én tartott, 459. plenáris ülésén (a 2010. január 20-i ülésnapon) 145 szavazattal, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések, ajánlások

1.1 A tanúsítási rendszerek nagy és növekvő száma nem szolgálja az Európai Unió minőségpolitikája céljainak elérését. Ezért nemcsak a meglévő rendszerek közötti összhang megteremtése, valamint egyszerűsítése a cél, hanem a tanúsítási rendszerek számának mérséklése is. Az EGSZB javasolja egy közösségi szinten preferált rendszer megnevezését. Az Európai Bizottságnak meg kell határoznia a legalkalmasabb rendszert.

1.2 Az Európai Unió minőségpolitikája egy rendkívül összetett rendszer központi, ernyő-eleme. Mivel ez a téma a közös agrárpolitika minden egyéb elemével, eszközével, célkitűzésével is kapcsolatban van, megközelítése során erre figyelemmel kell lenni. A három fő kérdés, amellyel a minőségpolitikának foglalkoznia kell (tájékoztatás, koherencia, egyszerűsítés) azonban ezt csak szűken értelmezve tükrözi. Az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság az EU élelmiszergazdasága középtávú stratégiai, politikai elképzeléseivel összhangban törekedjen a minőségpolitikában rejlő lehetőségek kihasználására. Ez ugyanis olyan eszköz, amely új jövedelemforrások megteremtésére és a gazdák versenyképességének új módokon történő fokozására még hatékonyabban alkalmazható. Egyúttal ez egy olyan terület, ahol a mezőgazdasági és élelmiszer-ipari termékpályákon belüli együttműködések is jól fejleszthetők. Erre nagy szükség van, mivel a torzult jövedelemeloszlás miatt az élelmiszerláncban a stratégiai partnerek egyre inkább ellenfélként kezdik kezelni egymást. Főleg azokban a szektorokban és országokban, ahol a feldolgozás nem a termelők tulajdonában van.

1.3 2008. szeptember 18-án az EGSZB véleményt fogadott el a következő tárgyban: Javaslat európai parlamenti és tanácsi rende-

letre a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról. ⁽¹⁾ Ebben a véleményben az EGSZB – többek között – sürgette, hogy kötelező jelleggel írják elő az élelmiszerek és az első feldolgozási szintű termékek, valamint esetenként elbírálva a második feldolgozási szintű termékek gyártása során felhasznált legfontosabb összetevők eredetének megadását is.

1.4 Amennyiben az EU saját fogyasztói tartósan és tudatosan nagyobb arányban választják a belső termékeket, a közösség mezőgazdasága és élelmiszeripara jövője kiszámíthatóbbá válik. Ez, tekintettel a WTO-tárgyalásokkal kapcsolatos piacnyitási folyamatra, az egyik, ha nem a legfontosabb tényezővé vált az Európai Unió agrárgazdasága számára. Mindezek tudatában kell a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékekre vonatkozó minőségpolitika módosításait elvégezni.

1.5 Ennek keretében nagyon fontos tisztázni, hogy mit jelent az európai fogyasztó számára a jó, az „EU minőség”. Ehhez hasznos lenne egy szakszerűen összeállított kérdőív alapján elvégzett felmérés, amire aztán fel lehet építeni az általános alapelveket.

1.6 Az EGSZB úgy véli, hogy az „európai” minőség jelentős részben az európai mezőgazdasági modell eredménye. Az európai mezőgazdasági modell az egész társadalom számára fontos, alapvető kérdéseket érintő politikát tükröz. Az EGSZB támogatja az ennek az európai mezőgazdasági modellnek a megőrzésére és fenntartására irányuló politikát. ⁽²⁾ Az EGSZB szükségesnek tartja a KAP megfelelő megreformálását ahhoz, hogy mezőgazdaságunk számára egyenlő feltételeket biztosítsunk.

⁽¹⁾ HL C 77., 2009.3.31., 81. o.

⁽²⁾ HL C 368., 1999.12.20., 76–86. o.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az Európai Unió mezőgazdasági termékekre vonatkozó minőségpolitikájának nemcsak hozzá kell járulnia a KAP-célkitűzések teljesítéséhez, hanem központi szerepet kell kapnia az EU mezőgazdaságának és élelmiszeriparának fenntartható fejlődési pályán tartásában azáltal, hogy megteremtí a háttérét az „EU minőségű” élelmiszernek. Ennek nemcsak a belső piacon való tudatosítása, hanem a harmadik piacokon való bevezetése is elengedhetetlen ahhoz, hogy az EU mezőgazdasága és élelmiszerfeldolgozása fenn tudjon maradni, és fejlődjön.

2.2 Emellett sokkal többről van szó, mint a fogyasztók korrekt tájékoztatása a termelési eljárásnak köszönhető termékjellemzőkről. Amennyiben az EU saját fogyasztói tartósan és tudatosan nagyobb arányban választják a belső termékeket, a közösség mezőgazdaságának és élelmiszeriparának jövője kiszámíthatóbbá válik. Ez, tekintettel a WTO-tárgyalásokkal kapcsolatos piacnyitási folyamatra, az egyik, ha nem a legfontosabb tényezővé vált az Európai Unió agrárgazdasága számára. Mindezek tudatában kell a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékekre vonatkozó minőségpolitika módosításait elvégezni. Az európai mezőgazdasági modellből eredő értékeket meg kell erősíteni az EU-n kívül is.

2.3 Ennek keretében nagyon fontos tisztázni, hogy mit jelent az európai fogyasztó számára a jó, az „EU minőség”. Ehhez hasznos lenne egy szakszerűen összeállított kérdőív alapján elvégzett felmérés, amire aztán fel lehet építeni az általános alapelveket.

2.4 Ennek keretében, ahogyan említettük, nagyon fontos tisztázni, hogy mit jelent az európai fogyasztó számára a jó, az „EU minőség”. Ezek között az élelmiszer-tulajdonságok között a nem számszerűsíthető jellemzők is egyenrangúak lehetnek, a minőségpolitika részét képezhetik. Az EGSZB az „EU minőségre” tágabb értelemben tekint. A fogalom utal a környezetbarát termesztésre, az állatjóléti szabályok betartására, a fenntartható termesztési módszerekre és a vidéki területek megőrzésére is.

2.5 Az EU-n belül előállított és magas minőségű élelmiszerek preferenciája az EU egyik alapelve, amely az utóbbi időben mintha kissé háttérbe szorult volna. A belső termékek előnyben részesítésének a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek esetében különösen nagy a jelentősége. Ezek ugyanis bizalmi, stratégiai cikkek, amelyek előállítási körülményeinek fenntartása, javítása az EU lakói jólétének alapját képezi. Különösen aktuálissá teszi e téma felvételét, hogy az élelmiszer-termékpályákon kialakult aránytalan jövedelemeloszlás, a jövedelmezőség romlása miatt, épp a minőség, a tápérték kerül veszélybe. Az Európai Unió több vezető testülete előtt is napirenden lévő téma szoros összefüggésben van a minőségpolitikával, illetve annak komplex megközelítésével. ⁽³⁾

⁽³⁾ A következő szövegre utalunk: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – *Hatékonyabban működő élelmiszerellátási lánc*, 2009.10.28., COM(2009)591.

3. Részletes megjegyzések

3.1 A mezőgazdasági termékek minőségével kapcsolatos jelenlegi intézkedések

3.1.1 Amint a Közlemény leszögezi, a mezőgazdasági termékekre vonatkozó minőségpolitika egyik alapvető célja, hogy a fogyasztókat tájékoztassa a termék tulajdonságairól. Véleményünk szerint az európai fogyasztó meg van győződve arról, hogy az EU tagállamaiban előállított élelmiszer-termék megfelel az alapkövetelményeknek, de kevés ismerete van azok egyéb értékes tulajdonságairól. Ez a helyzet azért is alakult ki, mert – mint a Közlemény is megállapítja – a minőségpolitika fokozatosan és ágazatonként eltérő időben és mértékben jött létre. Az egyes intézkedések fogyasztóknak történő kommunikálása nem volt elég hatékony, illetve nehezen átlátható volt.

3.1.2 Az EGSZB egyetértéssel nyugtázza és támogatja azt a törekvést, hogy a különböző eszközök egységes rendszerét hozták létre, átfogó szakpolitikát alkossanak. Erre a hatékonyság javulása mellett azért is szükség van, hogy az uniós fogyasztók elfogadják az így előállított termékek árszínvonalát, azt méltányosnak tekintsék, és továbbra is preferálják ezeket a termékeket.

3.2 Szakpolitikai fejlemények

3.2.1 Az EGSZB meglepéssel állapítja meg, hogy a minőségpolitikával kapcsolatban a Bizottság által lefolytatott konzultációk igen széleskörűek voltak, lehetővé tették minden érdekelt részvételét a továbbfejlesztéssel kapcsolatos stratégiai irányok kijelölésében.

3.2.2 Egyetértünk az így kialakított 3 fő stratégiai iránnyal, a tájékoztatás, koherencia és egyszerűsítés követelményével. A szakpolitika fejlődésének az egyszerűsödést és az átláthatóságot kell szolgálnia, de legalább ilyen fontos az élelmiszerlánc valamennyi szereplőjének és mindenekelőtt a fogyasztóknak a megfelelő tájékoztatása.

3.2.3 A szakpolitika továbbfejlesztése során törekedni kell a minőségpolitikával kapcsolatos költségek csökkentésére, a termelők és feldolgozók ez irányú költségeinek megfelelő szinten tartására.

3.2.4 2008. szeptember 18-án az EGSZB elfogadta a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatról alkotott véleményét. ⁽⁴⁾ Ebben a véleményben az EGSZB – többek között – sürgette, hogy kötelező jelleggel írják elő az élelmiszerek és az első feldolgozási szintű termékek, valamint esetenként elbírálva a második feldolgozási szintű termékek gyártása során felhasznált legfontosabb összetevők eredetének megadását is.

Másrészt az EGSZB véleménye szerint az eredet feltüntetésének nem szabad többletköltségeket okoznia az élelmiszerláncban, a termelőknek versenyelőnyt kell biztosítania, és meg kell felelnie a végrehajthatóság követelményeinek. Vita tárgyát képezheti, hogy az eredet kötelező feltüntetésének jelenlegi rendszere, pl. a friss marhahús esetében, rendelkezik-e hozzáadott értékkel a fogyasztók számára.

⁽⁴⁾ HL C 77., 2009.3.31., 81. o.

3.3 A mezőgazdasági termékek minőségével kapcsolatos uniós intézkedések

3.3.1 Uniós gazdálkodási követelmények

3.3.1.1 A gazdálkodási követelmények rendszere a mezőgazdasági termékek minőségpolitikája szempontjából fontos eszköz. Jellegzetessége a rendszernek, hogy a követelmények egyrészt nagyon szerteágazóak, emiatt is és a széleskörű ismeretek hiánya miatt is, azokat a fogyasztó részleteiben nem ismerheti meg. Másrészt az uniós gazdálkodási követelményekkel előállított termény nagyrészt alapanyag, ami többségében közvetlenül nem kerül a fogyasztóhoz.

Harmadrészt, az uniós gazdálkodási követelményeket minden termelőnek be kell tartania. Ebben áll a legtöbb importtermékkel szembeni különbség. A gazdálkodási követelmények betartását az uniós termékek esetében ellenőrzik (a közvetlen támogatás feltételrendszereként, ez az ún. „feltételeesség elve”), ami környezeti, társadalmi szempontból szükséges, viszont ez kevésbé jelent különleges információt a fogyasztó számára. A gazdálkodási követelmények rendszere fontos, fenntartása támogatandó az élelmiszertermékek minősége szempontjából, de fogyasztói információs eszköznek korlátozottan alkalmas.

3.3.1.2 Az EGSZB azzal ért egyet, hogy az EU területén előállított termék az uniós alapkövetelményeknek alaphelyzetben megfelel, ezért azt külön nem szükséges jelölni. Ennek az ellenőrzési rendszere kialakult, jól működik. Ezt, mint alaphelyzetet kell tudatosítani az uniós fogyasztóban.

3.3.2 Forgalmazási előírások

3.3.2.1 A forgalmazási előírások jellemzően technikai kérdések, amelyekhez az EGSZB kevésbé kíván hozzászólni, illetve a következő pontban részletesebben hivatkozott véleményében ezt megtette. A széleskörű konzultáció során erre módja volt minden érdekeltnek.

Megjegyezzük ugyanakkor, hogy az előző pontban felvetett „EU követelmények” címke nem alkalmas módszer a fogyasztókkal való kommunikációra, hiszen csaknem minden terméken rajta lenne, így már nem tenné lehetővé a fogyasztók tudatos választását. Ezzel szemben a termelés helyére utaló címke, az eredetmegjelölés kiemelkedő vásárlói döntéshozó információ hordoz. A feldolgozott termékeknél a fő mezőgazdasági termék termelési helyének megjelölése a fontos információ a fogyasztó számára, mivel ez képviseli az uniós termelés hozzáadott értékét. Ezek a termékek még a gazdasági válság idején is megőrizték piaci pozícióikat mind a mennyiség, mind az árak tekintetében.

3.3.2.2 Az EGSZB támogatja az ebben a pontban meghatározott szabályozási irányok végrehajtását. A legfontosabb szempont, hogy bármely jelölés, előírás azonban megfeleljen a valóságnak, és a fogyasztóban növelje a bizalmat a megvásárolt termék iránt.

3.3.3 Földrajzi jelzések

3.3.3.1 Az EGSZB 2008-ban, „Földrajzi jelzések és eredetmegjelölések” című saját kezdeményezésű véleményében foglalkozott ezzel a kérdéssel⁽⁵⁾. A dokumentumban foglaltakkal most is teljes mértékben egyetértünk, úgy véljük, hogy azt jelen vélemény mellékleteként kellene kezelni.

3.3.3.2 Az EU-s földrajzi jelzések rendszerének bevezetése sikeres kezdeményezésnek bizonyult, egyaránt szolgálta a termelőfeldolgozók és a fogyasztók érdekeit. Ezért az EGSZB úgy véli, a földrajzi jelzések nyilvántartásának három rendszerét (a borok, ill. szeszes italok, a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek esetében) jelenlegi állapotában kellene megőrizni, akárcsak az ehhez kapcsolódó jelenlegi két eszközt (OEM – oltalom alatt álló eredetmegjelölések, illetve OFJ – oltalom alatt álló földrajzi jelzések).

3.3.3.3 Különösen támogatjuk, hogy az egyes földrajzi jelzéssel rendelkező termékek előállítására jogosult vállalkozások jogosítványokat szerezzenek az ellenőrzés terén is. Ezen keresztül – a deklarált célokra túlmutatva – az együttműködések magasabb szintjét lehet elérni, ami jól szolgálná a hatékonyság növelését mind az előállítás, mind a forgalmazás terén, illetve alkalmas bizonyos, a szabályokat be nem tartó vállalkozásoknak a termelésből való kizárásra is. Az EGSZB szerint az uniós jogi szabályozást olyan értelemben kellene módosítani, hogy a tagállamok a földrajzi jelzések irányítása, védelme és/vagy promóciója tekintetében általuk kijelölt vagy elismert szervezeteknek lehetővé tessenek, hogy a termelési potenciált méltányos és megkülönböztetésmentes elvek alapján a piaci követelményekhez igazítsák. Ennek köszönhetően a hozzáadott érték jobb eloszlása is elérhető lenne az élelmiszer-láncon belül.

3.3.3.4 Földrajzi jelzéseink nemzetközi szintű védelme továbbra is rendkívül problematikus. Ezért az európai mezőgazdaság számára nagyon fontos, hogy élvezze a nemzetközi kereskedelmi tárgyalásokban kulcsszerepet játszó Európai Bizottság támogatását.

3.3.4 Hagyományos termékek

3.3.4.1 A hagyományos termékrendszer kialakítására vonatkozó elképzeléseket nem találjuk kellően megalapozottnak. Minde mellett fontos egy ilyen rendszer fenntartása, mivel az európai mezőgazdasági és élelmiszer-feldolgozási hagyományok védelmét szolgáló eszközről van szó.

3.3.4.2 Mindenesetre az EGSZB fontosnak és szükségesnek tartja a helyi termék kategória pontos definiálását. A hagyományosan különleges tulajdonság az élelmiszerhez az előállítás során felhasznált hagyományos nyersanyagból, hagyományos technológiából és összetételből eredő tulajdonság. A minőségi különbség a szokványos termékkel szemben tehát a speciális előállítási módban (helyi know-how) rejlik. A helyi jellegzetességű termékek esetében ezeket a tényezőket azonban nehéz elválasztani a helyi környezettől, ezért helyesebb a „hagyományos és tájjellegű kifejezést” használni.

⁽⁵⁾ HL C 204., 2008.8.9., 57. o.

3.3.4.3 Ez a fogalomrendszer kifejezi a helyi közösségek (tájjelleg) ismereteiből és gyakorlatából származó gyártási ismeretek (helyi know-how) és gyakorlat hosszú időn (nemzedékeken) keresztül történő továbbadását (hagyomány). A „hagyományos és tájjellegű” termékek minőségének tehát időbeli (történetiség) és térbeli (földrajzi helyhez kötődés) dimenziója is van. Továbbá a hagyomány a helyi közösségek életéhez kötődve egy kultúrának is a kifejeződése, tehát a „hagyományos és tájjellegű” termékek minőségének harmadik dimenziója a kultúra. Az EGSZB a már hivatkozott véleményében erről a kérdéstről is részletesen kifejtette véleményét, hangsúlyozva a minőségpolitika és a vidékfejlesztés, a KAP második pillérének szoros összefüggését.

3.3.5 Biogazdálkodás

3.3.5.1 A létrehozni tervezett egységes EU Bio-logó szükségte-lenné tenne a biotermelők számára egy sor olyan rendszerbe való belépést, amelyeknek költsége emeli e különleges termékek árát. Másrészt, a fogyasztók eligazodása is könnyebbé válna a termékek között.

3.3.5.2 Az EGSZB támogatja a Bizottságnak a Közleményben megfogalmazott ez irányú törekvéseit.

Kelt Brüsszelben, 2010. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

4. A minőségpolitikával kapcsolatos uniós keret kialakítása

4.1 Az új és a már meglévő uniós rendszerek közötti összhang

4.1.1 Az olyan, magasabb hozzáadott értéket képviselő előállítási módok, amelyek révén az „EU minőség” színvonala tovább emelhető, megérdemlik, hogy az EU megfelelő jelölési rendszerbe foglalja őket. Ezért minden ilyen kezdeményezést támogatunk.

4.2 A magán- és tagállami élelmiszer-tanúsítási rendszerekre vonatkozó iránymutatások

4.2.1 Ezekbe a rendszerekbe az EU-nak valóban csak iránymutatások szintjén kell beavatkoznia.

4.2.2 A magán élelmiszer-tanúsítási rendszereknek semmiképpen sem szabad a termelési költségek és/vagy az adóterhek növeléséhez vezetniük. Az EGSZB mindazonáltal kinyilvánítja, hogy előnyben részesíti a nyilvános struktúrák által, európai szabályok és alapelvek alapján, de legalábbis a köz- és a magánszféra együttműködésében végzett tanúsítást.